

אוצר בית דין והיתר מכירה

אוצר בית דין

1. תוספתא שביעית, פח הא-הב

בראשונה היו שלוחי בית דין יושבין על פתחי עיירות, כל מי שמביא פירות בתוך ידו, נוטלין אותן ממנו, ונותן לו מהן מזון שלש סעודות, והשאר מכניסין אותו לאוצר שבעיר. הגיע זמן תאנים, שלוחי בית דין שוכרין פועלין, עודרין (וי"ג: אורין) אותן, ועושין אותן דבילה, וכונסין אותן בחביות, ומכניסין אותן לאוצר שבעיר. הגיע זמן ענבים, שלוחי בית דין שוכרין פועלין, בוצרין אותן, ודורכין אותן בגת, וכונסין אותן בחביות, ומכניסין אותן לאוצר שבעיר. הגיע זמן זיתים, שלוחי בית דין שוכרין פועלין, ומוסקין אותן, ועוטנין אותן בית הבד, וכונסין אותן בחביות, ומכניסין אותן לאוצר שבעיר, ומחלקין מהן ערבי שבתות כל אחד ואחד לפי ביתו

2. רמב"ם הלכות שמיטה ויובל, פז הג

היו לו פרות מרבין מחלקן מזון שלש סעודות לכל אֶחָד וְאֶחָד. וְאֶסוּר לְאָכַל אַחַר הַפְּעוּר בֵּין לְעֵנִיִּים בֵּין לְעֵשִׂירִים. וְאִם לֹא מִצָּא אֶכְלִין בְּשַׁעַת הַפְּעוּר שׁוֹרֵף בָּאֵשׁ אוֹ מְשַׁלֵּךְ לָם הַפֶּלַח וּמְאָבְדוֹ לְכָל דָּבָר שְׂמָאָבֵד :

3. הרדב"ז על אתר :

"והשמיט התוספתא ד'היו שלוחי בית דין יוצאין וכו' לפי שיאנה הלכה... שאינה אלא 'בראשונה' שהיו שם בית דין אוצרין ומלחקין"

היתר מכירה

4. בבלי גיטין מז עא

אמר רבה : אע"פ שאין קנין לעובד כוכבים בארץ ישראל להפקיע מידי מעשר, שנאמר : 'כי לי הארץ' - לי קדושת הארץ, אבל יש קנין לעובד כוכבים בארץ ישראל לחפור בה בורות שיחין ומערות, שנאמר : 'השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם'.
ורבי אלעזר אומר : אע"פ שיש קנין לעובד כוכבים בארץ ישראל להפקיע מידי מעשר, שנאמר : 'דגנך' - ולא דגן עובד כוכבים, אבל אין קנין לעובד כוכבים בארץ ישראל לחפור בה בורות שיחין ומערות, שנאמר : 'לה' הארץ'.
במאי קמיפלגי? מר סבר : 'דגנך' - ולא דגן עובד כוכבים ; ומר סבר : 'דיגונך' - ולא דיגון עובד כוכבים (בבלי גיטין מז עא)

5. רמב"ם, תרומות, פא הי

גוי שקנה קרקע בארץ ישראל לא הפקיעה מן המצוות, אלא הרי היא בקדושתה.
לפיכך אם חזר ישראל ולקחה ממנו אינה ככיבוש יחיד, אלא מפריש תרומות ומעשרות ומביא בכורים, והכל מן התורה, כאילו לא נמכרה לגוי מעולם"

6. בית יוסף אבקת רוכל,

"שהרמב"ם מפרש בפ"א מהלכות תרומות, שמה שאמרו אין קנין לגוי בארץ להפקיע מן המצוות, היינו לענין שאם חזר ישראל ולקחה ממנו אינה ככיבוש יחיד, אלא הרי היא כאילו לא נמכרה לגוי מעולם, אבל בעודה ביד גוי מופקעת היא, ומה שפירותיהם חייבים במעשר אינו אלא כשמירחם ישראל דוקא" (אבקת רוכל שם, ד"ה "ומי"ש וגם).
ואני יוסף קארו לא נכשרו בעיני דברי החכם הנזכר והנני אומר : ...ראיתי מה שטען ... לנהוג דיני שביעית בפירות הגויים הגדילים בארץ, ולא נראה לי שיש בראיותיו כדי לבטל מנהג הקדמונים שלא נהגו כן. ...
ומה שהביא ראיה מדכתב הרמב"ם פ"ד בסוף-

גוי שקנה קרקע בארץ ישראל וזרעה בשביעית פירותיה מותרין משום ספיחין, דלא גזרו על הספיחים אלא משום עוברי עבירה, והגויים אינם מצווים על השביעית כדי שנגזור עליהם. משמע דאין קולא בשדות גויים אלא משום ספיחים משום דאין מצווים, אבל לענין קדושת הפירות בקדושתן הם עומדים, דחייבים לשמור בהם כל דיני קדושת שביעית. עכ"ל.
איכא למימר דרבנותא קמ"ל, דאע"ג דבישראל אפילו הספיחים אסורין, בגוי אפילו זרע ביד מותרים,

...
ובמה שאכתוב לקמן דברי הרמב"ם יתבאר, שמה שכתב דלשון הרמב"ם מותרים משום ספיחים טעות הוא, שאין טעם התירם אלא מפני שהיא שדה גוי, ולא עבדה מי שהוא אסור בעבודה.

7. בבלי סנהדרין כו עא

חזייה לההוא גברא דקא כריב אמר להן כהן וחורש אמרו לו יכול לומר אגיסטון אני בתוכו

8. רשי על אתר

אגיסטון - שכיר וקרקע של נכרי הוא א"נ משום ארנונא שכרו בעל הבית לחרוש :

כי תבואו אל הארץ

דבי ר' ישמעאל

ספרא בהר א

[ב] "כי תבואו...": יכול משבאו לעבר הירדן? תלמוד לומר "אל הארץ"--- ארץ המיוחדת. יכול משבאו לעמון ומואב? תלמוד לומר "אשר אני נותן לכם"--- ולא עמון ומואב. מנין אתה אומר כיבשו אבל לא חילקו, חילקו למשפחות ולא חילקו לבתי אבות, חילקו לבתי אבות ואין כל אחד ואחד מכיר את חלקו -- יכול יהיו חייבים בשמיטה? תלמוד לומר "שדך"--- שיהא כל אחד ואחד מכיר שדהו. "כרמך"--- שיהא כל אחד ואחד מכיר את כרמו.

ספרי במדבר פרשת שלח פיסקא קז

דבר אל בני ישראל כי תבואו אל ארץ מושבותיכם, ר' ישמעאל אומר בא הכתוב ללמדך שלא נתחייבו ישראל בנסכים אלא מביאתן לארץ ואילך אחר ירושה וישיבה הכתוב מדבר אתה אומר אחר ירושה וישיבה הכתוב מדבר או אינו מדבר אלא בכניסתם לארץ מיד ת"ל כי תבואו אל הארץ אשר ה' אלהיך נותן לך וירשתה וישבתה בה (דברים יז: יד) הואיל ונאמרו ביאות בתורה סתם ופרט לך הכתוב באחת מהם שאינו אלא לאחר ירושה וישיבה [אף פורט אני לכל ביאות שבתורה שלא יהו אלא לאחר ירושה וישיבה] ללמדך שבכל מקום שנא' מושבותיכם בארץ הכתוב מדבר.

המכילתא לדברים :

ונתת את הברכה על הר גריזים וגו' – אחר ירושה וישיבה הכתוב מדבר. אתה אומר אחר ירושה וישיבה הכתוב מדבר או אינו מדבר אלא בביאתן לארץ והלך. תלי לוי' והיה כי יביאך יי אלהיך וגו'. הא אחר ירושה וישיבה הכתוב מדבר דברי ר' ישמעאל.

דבי ר' עקיבא

מכילתא דרבי שמעון בר יוחאי פרק יג (ה)

והיה אין והיה אלא מיד. כי יביאך עשה מצוה האמורה בענין שבשכרה תכנס לארץ. אשר נשבע לאבתך הכל בזכות אבותיך. לתת לך שלא תהא בעיניך כאלו היא ירושת אבותיך אלא כאלו עכשיו ניתנה לך במתנה.

ספרי דברים נה

(דברים יא: כט) והיה כי יביאך, אין והיה אלא מיד, כי יביאך, קבל עליך מצוה האמורה בענין שבשכרה תכנס לארץ. אשר אתה בא שמה לרשתה, בשכר שתבא תירש. ונתת את הברכה על הר גריזים וגו'...

ספרי דברים פרשת ראה פסקא פ

(כט) כי יכרית ה' אלהיך את הגוים, עשה מצוה האמורה בענין שבשכרה יכרית ה' אלהיך את הגוים.
אשר אתה בא שמה לרשת אותם מפניך, בשכר שתבוא תירש. ...

מעשה ברבי יהודה בן בתירה ורבי מתיה בן חרש ורבי חנניה בן אחי רבי יהושע ורבי יונתן שהיו יוצאים חוצה לארץ והגיעו לפלטום וזכרו את ארץ ישראל זקפו עיניהם וזלגו דמעותיהם וקרעו בגדיהם וקראו את המקרא הזה וירשתם אותה וישבתם בה ושמרתם לעשות את כל החקים האלה (דברים יא:לא) אמרו ישיבת ארץ ישראל שקולה כנגד כל המצות שבתורה.

מעשה ברבי אלעזר בן שמוע ורבי יוחנן הסנדלר שהיו הולכים לנציבים אצל רבי יהודה בן בתירה ללמוד ממנו תורה והגיעו לצידן וזכרו את ארץ ישראל זקפו עיניהם וזלגו דמעותיהם וקרעו בגדיהם וקראו את המקרא הזה וירשתם אותה וישבתם בה ושמרתם לעשות את כל החוקים האלה ואת המשפטים (דברים יא:לא) אמרו ישיבת ארץ ישראל שקולה כנגד כל המצוות שבתורה חזרו ובאו להם לארץ ישראל. (כ"י: למקומם)